

Nieuwsbrief Leren

69

Lieven Coppens

Dit privé-initiatief wil op een onderbouwde manier informatie geven over actuele onderwijsthema's. Standpunten die hier worden ingenomen zijn uitsluitend deze van de auteur zelf en kunnen dan ook in geen enkel opzicht worden toegeschreven aan bepaalde organisaties of onderwijsnetten. De auteur streeft er naar alle standpunten grondig en wetenschappelijk te onderbouwen. Een duidelijke bronvermelding laat iedereen toe om alles te controleren.

Voorwoord

Met deze nieuwsbrief start de 10 jaargang van *Nieuwsbrief Leren*. Verwarrend genoeg wordt deze in september 2010 negen jaar. Dit heeft alles te maken met het verschil tussen school- en kalenderjaren. Maar dat hadden jullie zelf al wel begrepen. Een opmerking van iemand bij wie ik vroeger nog stage heb gelopen, bracht me even aan het mijmeren: Deze nieuwsbrief was inderdaad één van de eerste in zijn soort. Eén jaar en één maand voor de website en de nieuwsbrief van *LetOp!*¹ verschenen, verstuurde ik mijn eerste elektronische nieuwsbrief. Al die jaren ben ik er in geslaagd om de nieuwsbrief onafhankelijk en netoverschrijdend te houden. Zonder sponsors, zonder detacheringen, zonder banden met welke instelling dan ook, houd ik hem springlevend. Tegelijk ben ik er trots op dat ik deze brief nooit gebruikt heb om eigen en te betalen producten en/of initiatieven te promoten. Ik ben ook vast van plan alles wat de naam *Nieuwsbrief Leren* draagt gratis te houden. Omdat kwaliteit ook kosteloos kan zijn. Begonnen als één van de eersten, ben ik vast van plan ook de allerlaatste te zijn. Ook al levert me dat lang niet altijd vrienden op.

Lieven

AVI: Ander land = ander niveau?

Ik was niet van plan me nog in de discussie over de AVI-vernieuwing te mengen. Maar jullie, lezers van de nieuwsbrief, hebben daar anders over beslist. Liever dan de vele individuele vragen te beantwoorden, antwoord ik met dit artikel. Nogmaals: dit is mijn persoonlijke standpunt, niet dat van om het even welke koepel of uitgeverij. Ik begin graag met de volgende vaststellingen:

- Een kleine rondvraag leerde me dat er de afgelopen weken ruim 570 personen uit alle Vlaamse onderwijsnetten deelgenomen hebben aan de vormingssessies in Gent, Kortrijk, Mechelen en Sint-Niklaas over de AVI-vernieuwing. Alle organisatoren bevestigden dat er veel geïnteresseerden geweigerd moesten worden. Als je er vanuit gaat dat er in Vlaanderen 2.332 scholen voor lager onderwijs (regulier en buitengewoon)² zijn, en dat er gemiddeld 2 personen per school aanwezig waren, dan spreken we van ongeveer 12,25% van het totaal aantal scholen dat lager onderwijs organiseert. De AVI-vernieuwing leeft dus heel duidelijk wel in de Vlaamse scholen!
- Uit jullie berichten blijkt dat er in Vlaanderen, los van alle officiële standpunten, scholen van alle netten al stilzwijgend overgeschakeld zijn naar de nieuwe AVI-procedure. En dat die scholen daar tevreden over zijn.
- De officiële standpunten van de twee grootste Vlaamse onderwijsnetten staan lijnrecht tegenover elkaar. Vanuit het vrije onderwijs stelt men dat er momenteel nog geen reden is om over te stappen. De pedagogische begeleidingsdienst van het gemeenschapsonderwijs echter stelt in haar nota:

*Aangezien op termijn de oude AVI-niveaus in onbruik zullen geraken, bevelen we de scholen aan om geleidelijk en in onderlinge samenspraak op het nieuwe systeem over te stappen*³.

Je kunt je afvragen waar we aan toe zijn als de twee grootste onderwijsnetten van Vlaanderen elkaar niet kunnen vinden in deze belangrijke materie. Hoewel de vernieuwing al heel lang aangekondigd was, is er niemand in Vlaanderen in geslaagd om met het C&to tot een akkoord te komen om het nieuwe systeem meteen ook voor Vlaanderen te normeren. Of, zoals dat bij de intelligentietest WISC III^{NL} het geval is, met een gemeenschappelijke normering voor Nederland en Vlaanderen te komen (Want op het vlak van de intelligentie is er blijkbaar geen verschil tussen Vlaanderen en Nederland). Dit is overduidelijk een gemiste kans om tot uniformiteit te komen.

¹ De eerste *Nieuwsbrief Leren* verscheen in september 2001. De eerste nieuwsbrief van *LetOp!* verscheen in de periode oktober-november 2002.

² Aantal zoals het voorkomt in de officiële statistieken van het Vlaamse Departement voor Onderwijs en cultuur voor het schooljaar 2008-2009. Deze statistieken kun je raadplegen op www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken/2008-2009/scholen_0809.xls.

³ PEDAGOGISCHE BEGELEIDINGSDIENST VAN HET G.O., *De AVI-wegwijs. Aan de slag met de nieuwe AVI-niveaus*. <http://www.g-o.be>.

Komt daar nog bij dat ik bij de tegenstanders van de AVI-vernieuwing, los van om het even welk onderwijsnet (want ook in elk net zijn er tegenstanders), nog maar weinig (om niet te zeggen: geen) steekhoudende argumenten gehoord heb om deze vernieuwing in Vlaanderen tegen te houden. Ik bespreek hieronder enkele van hun argumenten:

- De normen zijn Nederlands, en dus te streng en niet aangepast aan de Vlaamse onderwijssituatie. Dit argument hoorden we al bij de AVI-vernieuwing van 1994. Maar binnen de kortste keren schakelde iedereen toch over naar het nieuwe systeem. Het was wachten tot 2000 tot de nieuwe Vlaamse normen van Wini Boonen. Waar een heleboel scholen en begeleidingsdiensten trouwens nooit mee aan de slag zijn gegaan. In mijn zestigste nieuwsbrief toonde ik aan dat de Vlaamse normen over het algemeen strenger waren dan de Nederlandse¹.
- De Nederlandse leeslijn is anders dan de Vlaamse. Dit is in die mate juist dat Nederland de *Tussendoelen beginnende geletterdheid* heeft waaraan er in de groepen 1 en 2 systematisch gewerkt wordt, wat in de Vlaamse tweede- en derde kleuterklas niet het geval is. Maar toch leren heel wat Vlaamse kinderen in het eerste leerjaar met succes lezen met de Nederlandse methode Veilig Leren Lezen.
- Sommige woorden in de AVI-kaarten zijn te Nederlands. Je kunt niet verwachten dat Vlaamse kinderen deze foutloos lezen. Maar intussen gebruikt men in Vlaanderen bij het onderzoek naar leesmoelijkheden en dyslexie wel rijtjes nonsenswoorden zoals *poemseren*, *molleknuil* en dergelijke omdat men daarmee het decodeergedrag goed kan observeren. Wat blijkbaar niet kan bij bijvoorbeeld de eigennamen *Luuk* en *Guus*, *Mahoed* of *Wubbo Ockels*... uit de kaarten van 1994.
- De inhoud van de nieuwe AVI-kaarten is te zeer verbonden met de Nederlandse cultuur. Volgens mij kan deze kritiek, die we ook bij de versie van 1994 soms hoorden, enkel maar komen van mensen die deze teksten nog niet hebben doorgenomen. Want hoewel de tekst AVI-M7 B over *De Vereenigde Oost-Indische Compagnie (VOC)* gaat en de tekst AVI-Plus B over de natuur op de Waddeneilanden, gaan alle andere teksten over zeer algemene thema's². Ik denk trouwens dat de Vlaamse leerlingen in de lessen wereldoriëntatie al vreemdere dingen tegenkomen dan in deze twee AVI-kaarten.
- De vorming die is doorgegaan in Vlaanderen over de AVI-vernieuwing was een commerciële stunt van Cžto en de Vlaamse verdeler Abimo. Als dat al een argument is, doet het niets ter zake. Wat zegt het immers over de kwaliteit van de AVI-vernieuwing? Is de boodschap van Peter Adriaenssens ineens niet meer geloofwaardig omdat hij een lezing geeft over de inhoud van zijn laatste boek? En waar blijft de kritiek op Annie Cooreman omdat zij zelf vorming organiseert over haar *Rekentrappers*? Ik was trouwens ook aanwezig op het vormingsmoment in Sint-Niklaas en heb Ronald Krom en Marleen Van der Lubbe enkel inhoudelijke informatie horen geven.

Kort samengevat: Ik heb het gevoel dat sommige tegenstanders eerst beslist hebben om tegen de AVI-vernieuwing te zijn, om daarna pas op zoek te gaan naar argumenten die hun standpunt onderschreven.

☞ Wat al eerder had moeten gebeuren: een netoverschrijdende AVI-rondvraag

Objectiviteit is mijn devies. Daarom neem ik het initiatief om een korte, netoverschrijdende rondvraag te organiseren over het gebruik van het AVI-systeem in Vlaanderen en het gebruik van de Nederlandse of de Vlaamse normen. Daarvoor heb ik massaal jullie hulp nodig! Vul asjeblief de zeer korte enquête in die ik op het Internet heb geplaatst:

<http://www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=35622>

Het wachtwoord voor de enquête AVI oud en nieuw is **AVI**. Nodig gerust ook niet-lezers van de nieuwsbrief uit om deze enquête in te vullen. Dit kan nog tot 31 maart 2010. In de daarop volgende nieuwsbrief breng ik dan objectief verlag uit.

Deze enquête is volledig anoniem. Ik vraag geen namen van scholen of deelnemers. Geef deze enquête dan ook enkel door aan mensen waarvan je weet dat ze met het gebruik van de AVI-kaarten vertrouwd zijn. Dat is meteen ook de enige reden waarom ik de enquête met een wachtwoord heb beveiligd.

Ik durf te hopen op jullie massale medewerking.

☞ AVI: Wat Wim Van den Broeck, Ronald Krom en Marleen van der Lubbe te vertellen hadden

Omdat daar duidelijk behoefte aan is, breng ik in deze nieuwsbrief objectief verlag uit over wat Wim Van den Broeck (Vrije Universiteit Brussel), Ronald Krom (Cžto) en Marleen van der Lubbe (Cžto) op 13 januari 2010 in Sint-Niklaas over de AVI-vernieuwing te zeggen hadden.

¹ Zie <http://users.skynet.be/lieven.coppens/nieuwsbrief060.pdf>.

² Om alle kritiek tegen te gaan: ik heb de map met de DMT en de nieuwe AVI-kaarten zelf aangekocht. Het betalingsbewijs houd ik ter inzage van iedereen die daar zou aan twijfelen (En neen, ik leen deze map niet uit!)

Eerst en vooral kwam Prof. Dr. Wim Van den Broeck aan het woord met zijn oordeel over de AVI-vernieuwing. Volgens hem zijn de nieuwe AVI-toetsen een grote verbetering ten opzichte van de vorige omdat ze opgesteld zijn volgens de nieuwste psychometrische technieken. Ook het tijdsbesparende van de collectieve afname van de toetsen Lees-techniek en Leestempo ziet hij als positief. Over het ontbreken van Vlaamse normen was hij heel duidelijk: dit mag geen bezwaar vormen om de AVI-vernieuwing nu al door te voeren. De Nederlandse normen zijn volgens hem betrouwbaar. Hij voegde er ook aan toe dat het beter was om met de betrouwbare Nederlandse normen te werken dan met Vlaamse normen die op een te kleine normgroep zijn berekend. Na vergelijking van de Nederlandse en Vlaamse leerplannen kwam hij tot het besluit dat deze lang niet zo van elkaar verschillen als men in Vlaanderen wel wil geloven. Ook hij haalde aan dat men zowel in Nederland als Vlaanderen heel wat kinderen leert lezen met de methode *Veilig Leren Lezen*¹.

Na Wim Van den Broeck nam Marleen van der Lubbe het woord. Ze stelde in een eerste deel de C $\dot{\zeta}$ to-werking voor. Daarna gaf ze een algemene inleiding waarbij de ze AVI-vernieuwing situeerde in het geheel van het Leerling- en OnderwijsVolgSysteem (LOVS) van het C $\dot{\zeta}$ to. Daarbij is het belangrijk om te weten dat C $\dot{\zeta}$ to in 2005 begonnen is met de volledige vernieuwing van de toetsen van de oude generatie. Alle toetsen hebben nu dezelfde opbouw en dezelfde functie. Eerst en vooral wil men met de toetsen bepalen waar de leerling staat. Deze kennis bereikt men door de toetsresultaten via de item-responstheorie om te zetten naar een vaardigheidsscore. Deze vaardigheidsscore is de basis van de normering. Er zijn nu twee soorten normen. De klassieke C $\dot{\zeta}$ to-normering van A tot en met E² en de nieuwe normering van I tot en met V³, waarbij elke zone gelijk is aan 20%. Daarnaast wil men kijken hoe de leerling zich ontwikkelt. Dit kan doordat de vaardigheidsscores worden uitgezet op één en dezelfde vaardigheidsschaal (die een continuüm is). Men kan tenslotte ook zien wat de leerling effectief kan. Omdat van elke opgave de moeilijkheids-index is gekend.

Belangrijk aan de C $\dot{\zeta}$ to-toetsen van de tweede generatie is hun adaptieve karakter. Na de afname van het algemene deel wordt er van elke leerling een vervolgtoets afgenomen: er is een vervolgtoets voor de leerlingen die beneden een bepaalde toetsscore scoren en een vervolgtoets voor de leerlingen die boven een bepaalde toetsscore scoren. Daarnaast bepaalt C $\dot{\zeta}$ to heel duidelijk dat de toetsen niet bindend zijn qua afnamemoment. Men mag altijd ont-koppelen. Anders gezegd: je mag altijd minder hoog toetsen bij een zwakke leerling en hoger toetsen bij een sterkere leerling. Centraal staat steeds de vraag of de leerling evolueert conform zijn mogelijkheden.

In een volgend gedeelte gaf Marleen van der Lubbe een inleiding tot het nieuwe AVI-systeem en de nieuwe procedure. Daarbij stond de cyclus van signaleren, analyseren en handelen centraal. De toetsen Leestech-niek en Leestempo, die in stilte gelezen worden, zijn hierin signaleringstoetsen. De Drie-Minuten-Toets en de AVI-kaarten, die hardop gelezen worden, moeten de analyse mogelijk maken van wat fout loopt. Tot slot spelen de AVI-toetsen ook een rol in de fase van het handelen. Zij geven aan met welke soort teksten het technisch lezen kan geoefend worden⁴.

Hierna kwam Ronald Krom (zonder "!" achter de naam) aan het woord. Hij gaf eerst en vooral aan dat de aanpassing van de AVI-kaarten noodzakelijk was omdat:

- de leesvaardigheid van de populatie veranderd is;
- er slijtage was van de normgegevens en grenswaarden van de bestaande toetsen;
- de woorden en de teksten waarop de toetsen gebaseerd waren stilaan gedateerd waren.

Hij verklaarde ook de samenwerking tussen KPC en C $\dot{\zeta}$ to voor de vernieuwde AVI-procedure. De keuze was op het C $\dot{\zeta}$ to gevallen omwille van verschillende redenen:

- Het maken van toetsen is een kernactiviteit voor het C $\dot{\zeta}$ to maar niet voor de KPC-groep.
- C $\dot{\zeta}$ to ontwikkelde al twee leesbaarheidsformules:

¹ En om nog een misverstand uit de weg te ruimen: ik nam contact op met Uitgeverij Zwijsen. In tegenstelling tot wat ik soms hoor bestaat er geen Vlaamse versie van de methode *Veilig Leren Lezen*. Wel is er bij de laatste uitgave naar de Vlaamse scholen een soort katern gestuurd met aandachtspunten.

²

A	25% hoogst scorende leerlingen
B	25% juist boven tot ruim boven het gemiddelde scorende leerlingen
C	25% juist onder tot ruim onder het gemiddelde scorende leerlingen
D	15% ruim onder het gemiddelde scorende leerlingen
E	10% laagst scorende leerlingen

³

I	20% ver boven het gemiddelde scorende leerlingen
II	20% boven het gemiddelde scorende leerlingen
III	20% gemiddeld scorende leerlingen
IV	20% onder het gemiddelde scorende leerlingen
V	20% ver onder het gemiddelde scorende leerlingen

⁴ Signaleren: Wie zijn mijn zwakke lezers?
Analyseren: Wat schort er aan de leesvaardigheid van mijn zwakke lezers?
Handelen: Wat moet ik doen met mijn zwakke lezers?

- C2to Index voor de LeesTechniek (CLT): Hoe moeilijk is de tekst te decoderen?;
- C2to LeesIndex voor het Basisonderwijs (CLIB): Hoe moeilijk is de tekst te begrijpen?
- C2to beschikte over een computerprogramma om beide “leesbaarheden” automatisch te berekenen.

Hij gaf meteen een woordje uitleg bij de manier waarop de leesbaarheidsformules tot stand komen. Een leesbaarheidsformule is een wiskundig model waarmee je op basis van bepaalde testkenmerken de moeilijkheid van een tekst kunt voorspellen. Deze voorspellers zijn lexicaal statistisch¹, lexicaal inhoudelijk² of syntactisch³ van aard. Ze werden toegepast op vijfhonderd teksten van vierhonderd woorden. Hierbij benadrukte hij twee belangrijke dingen:

- De criteria die gebruikt werden om de leesteknik en het leesbegrip te berekenen zijn verschillend.
- Je mag de nieuwe niveuaanduiding niet te absoluut nemen, in de zin dat een leerling enkel maar boeken mag lezen van een bepaald AVI-niveau of met een bepaalde CLIB-index.

Tot slot gaf Ronald Krom nog een woordje uitleg bij elk van de verschillende toetsen waaruit de nieuwe AVI-procedure bestaat.

De toetsen leesteknik meten het technisch lezen in de fase van het aanvankelijk lezen. Ze bestaan uit een combinatie van decoderen en woordbegrip. Het technisch lezen wordt gezien als een middel, niet als een doel op zich. Het gebruik van de afleiders in de test laat een tussentijdse analyse van het lezen toe en geeft een zicht op de lees-kwaliteit. Deze afleiders zijn bestaande Nederlandse woorden die hetzelfde grondwoord als het juiste alternatief als basis hebben en geen nonsenswoorden. Deze afwijkingen van het grondwoord staan voor de door zwakke lezers min of meer frequent gemaakte leesteknische fouten.

De toetsen leestempo meten het technisch lezen na de fase van het aanvankelijk lezen. Hierbij heeft men er bewust voor gekozen om technisch lezen en hardop lezen niet langer te beschouwen als alternatieven. Hiervoor baseerde men zich op de volgende uitspraak van een zekere Perfetti (1985):

*Decoding does not mean saying a word aloud. Saying a word aloud is a **measure** of decoding: it is **not the process** of decoding. Alternative measures are possible.*⁴

Deze alternatieve maat vond men in de toetsen Leestempo van het C2to uit 1996. In deze toetsen worden teksten stil gelezen onder tijdsdruk waarbij men let op vlotheid en nauwkeurigheid.

Op dit punt kwam de vraag naar een Vlaamse normering uit de zaal. Daar werd meteen op geantwoord. Niet alleen door Ronald Krom, maar ook door iemand van de Lessiushogeschool. In het kort kwam het antwoord hier op neer. Met ondersteuning vanuit het C2to werkt de Lessiushogeschool aan een antwoord op deze vraag. Concreet betekent dit dat men in een eerste fase na zal gaan of er, alles in aanmerking genomen, wel een Vlaamse normering nodig is. Nog anders geformuleerd: momenteel is het lang niet zeker of er wel een Vlaamse normering voor de nieuwe AVI-procedure komt!

De C2to Drie-Minuten-Test bestaat uit kaarten van 3 niveaus. Per niveau zijn er van elke kaart 3 versies. Het gaat hierbij telkens om dezelfde woorden in een andere volgorde. Deze test geeft een vaardigheidsniveau aan, geen AVI-niveau. Hij is bedoeld om een nadere analyse te maken van het lezen van een individuele leerling. Het is de bedoeling om een antwoord te vinden op de vraag waaraan er specifiek voor een individuele leerling moet gewerkt worden.

De vernieuwde AVI-toetskaarten meten net zoals de Drie-Minuten-Test de technische leesvaardigheid tijdens en na de fase van het aanvankelijk lezen. Zij kunnen net zoals deze Drie-Minuten-Test de problemen op het niveau van de deelprocessen van de technische leesvaardigheden detecteren. Ronald Krom benadrukt dat het bij de interpretatie van de resultaten op de AVI-toetsresultaten belangrijk is om deze resultaten te bekijken in termen van leessnelheid en leesnauwkeurigheid.

Tot slot

Met dit themanummer over de AVI-vernieuwing hoop ik op de meeste van jullie vragen geantwoord te hebben. Ik blijf de situatie in Vlaanderen op de voet volgen. Indien nodig kom ik hier in een volgende nieuwsbrief op terug. De standpunten in deze nieuwsbrief zijn van mij persoonlijk. Daar hoeven andere mensen niet op aangesproken te worden. Ik kan begrijpen dat mensen op deze standpunten wensen te reageren. In de mate dat deze reacties rechtstreeks bij mij terecht komen, ben ik zeker bereid daar persoonlijk op te antwoorden.

¹ Een voorbeeld hiervan is de woordlengte.

² Een voorbeeld hiervan is de frequentie van de woordsoorten.

³ Een voorbeeld hiervan is de zinslengte.

⁴ *Decoderen betekent niet dat je een woord hardop zegt. Een woord hardop zeggen is een maat voor het decoderen; het is niet het proces van het decoderen. Er zijn alternatieve maten mogelijk.*

PERFETTI C.A., Reading ability, Oxford University Press, 1985, blz.90.